

2025-06-16

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Polisens användning av AI för ansiktsgenkänning i realtid (Ds 2025:7)

Ju2025/00676

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (nämnden) har uppmanats att yttra sig över innehållet i rubricerad promemoria.

Nämnden har granskat förslagen främst med utgångspunkt från sin uppgift att ur ett rättssäkerhets- och integritetsskyddsperspektiv utöva tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet.

Med den utgångspunkten önskar nämnden föra fram följande.

Allmänna synpunkter

Det är givetvis angeläget att polisen har ändamålsenliga verktyg för att utföra sitt uppdrag, inte minst mot bakgrund av brottsutvecklingen de senaste åren. Användning av AI-system för ansiktsgenkänning i realtid kan obestridligt vara ett effektivt verktyg och skulle sannolikt även bidra till en mindre resurskrävande brottsbekämpning. Biometrisk fjärridentifiering i realtid för brottsbekämpande ändamål på allmän plats är emellertid – med hänsyn till de risker tekniken innebär – som utgångspunkt förbjuden enligt AI-förordningen. Att medlemsstaterna inom vissa ramar helt eller delvis har möjlighet att tillåta användning av tekniken innebär inte att noggranna analyser av behovet av åtgärden, dess förväntade effektivitet och nytta samt vilka integritetsintrång som metoden kan tänkas medföra kan försummas. Det är först efter en grundlig och omsorgsfull analys av dessa frågor som det är möjligt att göra avvägningar i vilken utsträckning användningen av tekniken bör tillåtas. Enligt nämnden brister promemorian i djupare resonemang i dessa delar (se främst avsnitt 5 och 6.1). Utgångspunkten verkar snarare ha varit att AI-förordningens möjlighet att göra undantag ska nyttjas fullt ut, en ansats som nämnden inte anser godtagbar.

Nedan lämnas närmare synpunkter på några valda delar av promemorians förslag.

AI-system för ansiktsigenkänning i realtid ska få användas för vissa syften (avsnitt 6.1)

Nämnden saknar genomgående mer grundliga och övertygande resonemang om proportionalitet mellan behovet av användningen av tekniken för föreslagna syften ställt mot de risker för den personliga integriteten och privatlivet som åtgärderna kan innebära för de personer som berörs av den.

Det är vidare av yttersta vikt att regleringen av de syften som tekniken föreslås få användas för är preciserad och tydlig och den får givetvis inte gå utöver vad AI-förordningen tillåter.

Enligt nämnden bör det övervägas om det i bestämmelsen som möjliggör att tekniken används i syfte att lokalisera och identifiera försvunna personer som misstänks ha utsatts för brott ska införas ett kvalifikationskrav på de brott som kan aktualiseras (se 3 § första punkten andra ledet). På så sätt skulle bestämmelsen bättre svara mot Polismyndighetens behov som anges vara att använda tekniken vid försvinnanden som har sin grund i mord, sexualbrott, barnäktenskapsbrott och äktenskapstvång (se s. 70). Den föreslagna formuleringen innebär att tekniken skulle få användas även vid misstanke om att någon har utsatts för ett bötesbrott, vilket knappast har varit avsikten.

När det gäller utformningen av bestämmelsen i 3 § andra punkten, som möjliggör att tekniken används i syfte att förhindra vissa brott, är nämnden mycket tveksam till om den är förenlig med punkt (ii) i artikel 5.1 h i AI-förordningen. En *påtaglig risk* för viss brottslighet framstår som betydligt mindre begränsande än vad som kan antas vara avsett enligt lydelsen i AI-förordningen. Förordningen kräver att det är fråga om förhindrande av ett specifikt, betydande och överhängande hot mot fysiska personers liv eller fysiska säkerhet eller ett verkligt och aktuellt eller verkligt och förutsebart hot om en terroristattack. Nämnden förordar därför att bestämmelsens utformning blir föremål för förnyade och djupare överväganden i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Nämnden är vidare mycket tveksam till om den låga misstankegraden ”kan misstänkas” i 3 § tredje punkten är förenlig med artikel 5.1 h (iii) i AI-

förordningen.¹ Promemorians resonemang är inte övertygande och även i denna del ser nämnden behov av djupare analys och förnyade överväganden.

Nämnden noterar att bestämmelsen i 3 § fjärde punkten – som möjliggör användning av tekniken i syfte att verkställa en straffrättslig påföljd för sådana brott som anges i bilaga II – inte har begränsats till frihetsberövande påföljder. Det kan ifrågasättas om det föreslagna tillämpningsområdet för bestämmelsen bör vara så pass vidsträckt.

Förfarandet i domstol (avsnitt 8.1)

Eftersom rättegångsbalkens regler om handläggning vid domstol av frågor om hemliga tvångsmedel i viss mån skiljer sig åt mellan tvångsmedlen, medför utformningen av författningsförslaget i 9 § oklarheter om vilka regler som ska tillämpas på nu aktuellt förfarande. Nämnden ser därför behov av att förfaranderegleringen i 9 § förtydligas i det fortsatta lagstiftningsarbetet; jfr de överväganden som gjordes när lagen (2024:326) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder infördes (se SOU 2022:50 s. 115 f. och prop. 2023/24:108 s. 53 f.).

Beslutets innehåll (avsnitt 8.3)

Av artikel 5.3 i AI-förordningen framgår bl.a. att tillståndet i synnerhet ska begränsas till vad som är *strikt nödvändigt* när det gäller tidsperioden samt det geografiska tillämpningsområdet och de personer som omfattas.

Promemorians förslag till bestämmelse i nu aktuellt avseende framstår som betydligt mindre begränsande än AI-förordningen (se 11 § andra stycket). Där anges i stället att tiden inte får bestämmas längre än nödvändigt och att området eller områdena inte får vara större än nödvändigt. För att begränsa integritetsintrånget och för att säkerställa att den föreslagna regleringen håller sig inom de ramar som förordningen tillåter, förordar nämnden att även denna bestämmelse ses över och preciseras i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

En möjlighet att påbörja användningen utan tillstånd (avsnitt 9)

Med grund i artikel 5.3 i AI-förordningen föreslås att Polismyndigheten och Säkerhetspolisen – om det är fara i dröjsmål – ska få påbörja användning av tekniken utan tillstånd. Den föreslagna regleringen innebär ett undantag från huvudregeln om att all användning av tekniken fordrar ett förhandstillstånd.

¹ Jfr kommissionens riktlinjer till förordningen (Commission Guidelines on prohibited artificial intelligence practices established by Regulation [EU] 2024/1689 [AI Act]), (351).

Enligt nämndens uppfattning behöver det därför säkerställas att förfarandet är omgärdat med tillräckliga skyddsmekanismer. Exempelvis är det av central betydelse att det finns dokumentation om användningen av metoden i syfte att stärka möjligheten till efterkontroll och tillsyn över om förutsättningarna för att påbörja användning av tekniken utan tillstånd förelegat. Promemorian saknar resonemang i frågan om befintlig reglering är tillräcklig i det avseendet. Enligt nämnden finns det vidare skäl att överväga om det inte vore lämpligt med ett uttryckligt krav i författning på att endast särskilt angivna tjänstemän inom de verkställande myndigheterna ska ha rätt att fatta beslut om att påbörja användning av AI-system för ansiktsgenkänning utan tillstånd. Enligt nämnden är det av stor vikt att bedömningen görs av särskilt kvalificerade beslutsfattare som har den utbildning, kompetens och erfarenhet som krävs.

Användningen ska anmälas (avsnitt 12.3)

I promemorian föreslås att användningen ska anmälas till Integritetsskyddsmyndigheten, i dess roll som marknadskontrollmyndighet och nationell dataskyddsmyndighet. Regleringen har sin grund i artikel 5.4 i AI-förordningen. För att undvika otydligheter och i syfte att ge en bättre överblick och underlag för en effektiv tillsyn bör det övervägas om det inte uttryckligen ska anges att anmälan ska ske löpande. Enligt nämndens uppfattning, och med erfarenheten från tillsynen över hemliga tvångsmedel, fyller anmälningsskyldigheten en viktig funktion och skapar även ett underlag inför den utvärdering som nämnden också förespråkar bör ske, se Övriga synpunkter.

Behovet av följdändringar (avsnitt 13)

I promemorian saknas resonemang och bedömning kring frågan om användningen av den nya tekniken medför sådan behandling av biometriska uppgifter som aktualiserar ett behov av undantag från sökförbudet i 2 kap. 14 § brottsdatalagen (2018:1177). I äldre förarbeten gjordes bedömningen att behandlingen i ett ansiktsgenkänningsprogram inte krävde att det gjordes undantag från sökförbudet för att sådan behandling skulle vara tillåten (se prop. 2017/18:269 s. 156 och prop. 2018/19:163 s. 80 f.). I nyare förarbeten har regeringen däremot bedömt att ett undantag från sökförbudet är nödvändigt (se prop. 2024/25:37 s. 145 f.). Se även SOU 2025:49 s. 455 f. och s. 775. Nämnden anser därför att frågan behöver behandlas i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Nämnden vill även väcka frågan om inte kravet i AI-förordningens artikel 5.3 – att inget beslut som har negativa rättsliga följder för en person får fattas

enbart på grundval av utdata från systemet för biometrisk fjärridentifiering i realtid – kräver kompletterande nationell reglering.

Övriga synpunkter

Dokumentationsskyldighet

Avsaknad av eller bristfällig dokumentation kan innebära att förutsättningarna för granskning i efterhand försämras och kan även försvåra den enskildes möjlighet till efterkontroll. Det behöver därför säkerställas att polisens användning av den nu föreslagna metoden – inom alla de syften som föreslås – omfattas av tillräckliga och ändamålsenliga krav på dokumentation. Det kan gälla såväl beslut och åtgärder som dokumentation kring tekniken (se även nämndens synpunkter avseende avsnitt 9). Promemorians redogörelse för viss reglering i AI-förordningen är inte tillräcklig i det avseendet (se s. 134). Enligt nämndens uppfattning behöver frågan utredas vidare och få en mer allsidig belysning i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Lagen bör tidsbegränsas och utvärderas

Användningen av tidsbegränsade lagar är en lagstiftningsmetod som är vanligt förekommande på området för hemliga tvångsmedel. På så sätt minimeras risken för att en permanent ordning införs utan att det finns ett fullgott underlag. En sådan tidsbegränsning innebär också att det finns en naturlig tidsfrist inom vilken den nya regleringen kan utvärderas. Enligt nämndens uppfattning kan samma argument appliceras på det nu aktuella förslaget. Av integritetsskäl förordar nämnden därför att den nya lagen tidsbegränsas.

Detta yttrande har beslutats av Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden. I beslutet har Gunnel Lindberg (ordförande), Eva Melander Tell, Anti Avsan, Charlotta Bjälkebring Carlsson, Anna Ekström, Matheus Enholm, Jon Karlfeldt, Helene Odenjung och Per Schöldberg deltagit.

Föredragande har varit Ia Hamlin.

Gunnel Lindberg